

Oponentský posudok na vedecké a pedagogické dielo

Doc. PhDr. Borisa Michalíka, PhD.

Doc. PhDr. Boris Michalík, PhD. je odchovancom Katedry manažmentu kultúry a turizmu Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, na ktorej úspešne ukončil magisterské, rigorózne a doktorandské štúdium. Na spomínanú fakultu nastúpil v roku 2008 ako odborný asistent, v roku 2013 získal aj vedecko-pedagogický titul docent v odbore kulturológie.

Inaugurant ako pedagóg zabezpečuje výučbu na bakalárskom, magisterskom a doktorandskom stupni, na ktorom vyučuje tri kulturologické predmety. Obsahové ťažisko týchto predmetov súvisí s kultúrnym dedičstvom, cestovným ruchom a pôsobením zahraničných Slovákov. Úspešne vyškolil piatich doktorandov a nadštandardné množstvo bakalárov a diplomantov. V roku 2020 bol zvolený za predsedu odborovej komisie študijného odboru kulturológia.

Docent Boris Michalík má rozsiahle odborné zahraničné aktivity. Prednášal a absolvoval študijné pobyty v tureckom Adiyamane, španielskej Seville a poľskej Bydgoszczi. Ako prednášateľ bol pozvaný aj do Českej republiky, Srbska, Maďarska a Chorvátska. Stal sa členom redakčnej rady časopisu Hotel and Tourism Management. Významne spolupracuje aj s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí či Nitrianskym samosprávnym krajom. Od roku 2008 vykonáva funkciu šéfredaktora odborného časopisu Kontexty kultúry a turizmu.

Vo svojej vedecko-výskumnej činnosti sa orientuje dvomi základnými smermi. Potvrďuje tým dlhodobú obsahovú orientáciu a špecializáciu vlastnej katedry, ktorú vedie. Ide o systematický o mnohorozmerný výskum Slovákov žijúcich v zahraničí a to najmä na Dolnej zemi (v Maďarsku, Chorvátsku, Srbsku a Rumunsku). Všíma si ich spolkovú činnosť, kontakty s pôvodnou vlasťou, kultúrne dedičstvo (potenciál), asimilačné a iné etnické procesy. Treba oceniť, že

sa mu podarilo za mnohé roky uskutočniť výskum už vo viac ako v siedmich desiatkach lokalít Dolnej zemi. Tak zobrazil obce ako Borumlak, Varzaľ, Butín, Boľovce, Pivnicu, Silbaš, Soľany, Vojlovicu a iné.

Druhý smer jeho výskumu tiež súvisí so zameraním názvu katedry. Docent Boris Michalík analyzuje rozvoj kultúry a cestovného ruchu vrátane cezhraničných aktivít v stredoeurópskom priestore.

Stal sa úspešným riešiteľom ôsmich vedecko-výskumných projektov VEGA, KEGA, APVV a Visegrad Fund, v ktorých pôsobil väčšinou ako zástupca zodpovedného riešiteľa, raz aj ako hlavný riešiteľ.

Inaugurant sa stal autorom alebo spoluautorom viac ako 120 publikačných jednotiek, z toho samotným autorom domácej aj zahraničnej monografie. V prvej monografii *Spolková činnosť ako rozmer kultúry Slovákov v Srbsku*. (Nitra: UKF 2013, 140 s.) zúročil bádanie z desiatich lokalít so slovenským obyvateľstvom, ktoré býva na juh od našich hraníc v štyroch štátoch. Zameral sa tu predovšetkým na problematiku spoljkovej činnosti a vyst'ahovalectvo.

V práci *Akulturačné procesy v prostredí dolnozemsých Slovákov* (Nadlak: Ivan Krasko 2015, 159 s.), ktorú možno považovať za jeho kľúčovú, sa opiera o model kultúrneho synkretizmu v prostredí zahraničných Slovákov od profesora Jána Botíka, ktorý sa mu vidí v niektorých aspektoch zjednodušený, neurčitý a nekonkrétny. Preto sa ho usiluje spresniť a konkretizovať. Na základe vlastných výskumov vytvára nové modely, ktoré vysvetľuje a porovnáva.

Vo štvrtej kapitole ponúka obrovské množstvo príkladov akulturácie ako najrozsiahlejšej fázy etnickej asimilácie. Vymedzuje, klasifikuje a analyzuje faktory etnického vyrovnávania a uvádza príklady ich rôzneho pôsobenia. V poslednej kapitole si všíma proces socializácie v rodinnom prostredí, výučby slovenského jazyka a vzťah etnickej a konfesionalnej identity. Všíma si spoljkovú

činnosť v slovenských enklávach a vzťahy minoritných spoločenských skupín s materským národom.

Boris Michalík bol citovaný bol viac ako stokrát, z toho päťkrát v časopisoch registrovaných vo WOS alebo Scopus.

Oceňujem, že sa nezameriava iba na vedecké výstupy. Uskutočňuje aj ich popularizáciu prostredníctvom prednášok, výstav, vystúpení v televízii a rozhlase.

Odporúčam, aby inaugurant v priebehu diskusie reagoval aj na nasledujúce poznámky a otázky:

1) Inaugurat priniesol zo svojich výskumných ciest mnoho cenných poznatkov. V čom spočíva jeho metodologický prínos, v čom prehodil doterajšie prístupy spracovania a vyhodnotenia poznatkov známych autorov, prípadne či aj niektoré svoje prístupy?

2) Uvediem jednu analógiu. V rumunskom Banáte sa zachovalo v dunajskom povodí šesť prevažne českých dedín a ďalšie s viditeľným počtom českého obyvateľstva, ktorých predkovia prichádzali sem na pozvanie ako strážcovia hraníc zo západných Čiech. Ich podiel však už tretie desaťročie výrazne klesá. Mnohí z nich, najmä mladí sa sťahujú do miest, v ktorých prebieha rýchlejšia asimilácia. Viacerí sa presídlili do pravlasti.

Globalizáciu nezastavíme, ale môžeme rozumne usmerniť. Aj v dôsledku cestovného ruchu (napr. cestovná kancelária Kudrna z Brna, ktorá sa neusiluje iba na tomto kraji zarábať, ale aj krajanom pomáhať) sa asimilačné trendy urýchľujú. Dedinky urýchlene strácajú značnú časť svojej identity. Najzachovalejšia a najstaršia zahraničná archaická čeština preberá moderné slová vrátane vulgarizmov, ktoré v Banáte nepoznali. Typickou starou nadávkou bolo slovo *pytlík*. O dnešných výrazoch pomlčím.

Situácia v slovenských dedinách, ktoré na Dolnej zemi skúma Boris Michalík a jeho katedra, je trošku odlišná. Ale aj tak, neprebiehajú tam podobné procesy?

3. Balkanizmus (napr. Todorova, Maria N.: *Imagining the Balkans*. New York Oxford: Oxford University Press 1997, 257 s.), ktorý sa stal nazeraním na svet spojený s vytváraním negatívneho stereotypu a potom pocitu vlastného strachu, pretrváva ideovo pripomína postkoloniálny orientalizmus. Ten svojho času analyzoval (napr. Edward Said v práci *Orientalism: západní koncepcie Orientu*. (Praha: Paseka 2008, 459 s.). Orientalizmus predstavuje pestrý súbor sociálno-psychologických predsudkov založených na slabých, falošných, sprostredkovaných, niekedy aj treťou stranou zámerne podsunutých skreslených informácií, deformovaných vlastnými a cudzími záujmami, ktoré nás vedú k širokej škále postojov – od romantického idealizovania (zamilovania sa do krajiny a spoločnosti, ktorá neexistuje) až po odmietanie inakosti a k pocitom ohrozenia od „barbarov“. Pokým orientalizmus u Európanov smeruje na východ, resp. juhovýchod, u Číňanov v Číne opačne, na juhozápad.

Rudyard Kipling, nositeľ Nobelovej ceny za literatúru z roku 1907, ktorý sa stal znamenitým rozprávačom, skvelým maliarom ľudských duší, postáv a postavičiek z Indie, krajinu pod južnými svahmi Himalájí poznal a aj mal úprimné rád. Podľaohol však dobovému názoru mnohých britských vzdelancov, podľa ktorých boli Indovia čosi ako deti – samostatnosti neschopní, „nesvojprávni“, zaostalí, antiliberálni a predurčení na „pomoc“ vyššej civilizácie.

V známej básni *Bremeno bieleho muža* (1899) vníma Brita ako nositeľa kultúry s vyšším morálnym poslaním pomáhať divým Indom, pretvárať ich na svoj obraz, bez toho, že by sa ich spýtal, či stoja o britskú misiu a keď áno, tak o akú pomoc majú záujem. Aj preto tieto jeho známe verše po polstoročí prvá a doposiaľ jediná indická premiérka Indíra Gándhiová, ktorá rozhodne nebola nacionalistka,

reagovala na známu otázku novinárov. „Pýtate sa ma, ako by nám mal Západ pomôcť? Jednoducho tým, že nám nebudete pomáhať.“

Nedopúšťame sa niekedy aj my podobnej chyby pri vzťahu ku krajanom na Balkáne? Často sa hovorí, ako im môžeme pomôcť. V čom môžu na druhej strane obohatiť oni nás?

Záver

Odporúčam v prípade úspešnej obhajoby udeliť Doc. PhDr. Borisovi Michalíkovi, PhD. vedecko-pedagogický titul profesor v odbore kulturológia.

Nitra 18.9.2021

Prof. PhDr. Svetozár Krno, CSc.